

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/litwa/89132,Przejecie-polskich-wojskowych-internowanych-na-Litwie-i-Lotwie-przez-Zwiazek-Sow.html>

Ze zbiorów BN

ARTYKUŁ

Przejęcie polskich wojskowych internowanych na Litwie i Łotwie przez Związek Sowiecki

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: JANUSZ WRÓBEL 21.01.2022

W dniach 10-12 lipca 1940 r. pełnomocnik armii litewskiej płk Antanas Jakštas przekazał szefowi Wojsk Konwojowych NKWD, kombrigowi Michaiłowi Kriwence, 4373 internowanych polskich żołnierzy. Od sierpnia do października 1940 r. w

ręce sowieckie zostali wydani także polscy wojskowi internowani na Łotwie.

W wyniku przegranej kampanii wrześniowej, na terytoria Litwy i Łotwy, państw neutralnych w konflikcie, we wrześniu-październiku 1939 r. wycofała się znaczna liczba polskich wojskowych. Na Litwie internowano około 14 tysięcy żołnierzy Wojska Polskiego i Korpusu Ochrony Pogranicza. Później liczba ta stopniowo się zmniejszała, głównie w wyniku ucieczek, ale również oficjalnych wyjazdów do Niemiec i do ZSRS. Na Łotwie internowano 1570 polskich żołnierzy, których liczba również z czasem stopniowo spadała.

4

A=3. 4

INTERNUOTOJO ŽINIŲ LAPAS №013394

1. Pavardė *Adamaš*

2. Vardas *Jozef*

3. Tėvų vardas *Michał*

4. Laikymas *major*

5. Pasigėris *lekaris veterinarinis*

6. Gimimo data arba amžius *1889*

7. Tautybė *poliška*

8. Tikyba *ryšiškai*

9. Kaitinamasis daktas ir daktarė, kur patikrintas širdis *O. K. B. M.*

10. Nacionalinė gyvenamoji vieta Lietuvos mirties *Švenčionys 1/16*

11. Informacija gimimo Lietuvos: *Amėva*

12. Kiti šio dokumento *Ruvel vėliava ad Žuvies. Matigalėka*

13. Kiti šio dokumento *Amėva*

14. Ar šis internuotasis Lietuvoje gimė ar patikrintas, jei taip, tai kur? Nurodyti šio dokumento šioje šio lapo pusėje.

Atlikėjas *Adamaš Jozef*

1939. m. rugpjūtis. Nr. 31. a

1939. m. rugpjūtis. Nr. 31. a

1939. m. rugpjūtis. Nr. 31. a

Ankieta internovanego w Kalwarii, przekazanego z Litwy do ZSRS. Z zasobu IPN

189
189

Słownik nr IV Służbom i oficerom i podoficerom
INTERBUROTYWY PARASAS.

ppor. Włodzisław Mieczysław	106.ppor.	Dymowski Józef
ppor. Włodzisław Mieczysław	107.ppor.	Kolator Alfred
ppor. Włodzisław Mieczysław	108.ppor.	Kolator Jan
ppor. Włodzisław Mieczysław	109.ppor.	Kolator Józef
ppor. Włodzisław Mieczysław	110.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	111.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	112.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	113.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	114.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	115.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	116.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	117.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	118.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	119.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	120.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	121.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	122.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	123.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	124.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	125.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	126.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	127.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	128.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	129.ppor.	Kolator Stanisław
ppor. Włodzisław Mieczysław	130.ppor.	Kolator Stanisław

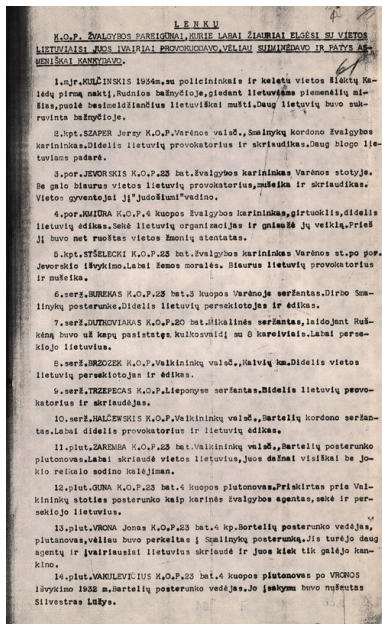
Fragment wykazu polskich wojskowych przekazanych z obozu nr 4 na Litwie do ZSRS. Z zasobu IPN

15	Таргобекий	1931 г. рот. Вольская	301
16	Лонский Александр	Вольская ода	192
17	Полков	1918 г. бат. Коммунистическая	192
18	Гаврилов Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
19	Сидоров	1904 г. бат. Вольская ода	192
20	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
21	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
22	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
23	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
24	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
25	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
26	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
27	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
28	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
29	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192
30	Сидоров Александр	1904 г. бат. Вольская ода	192

Fragment wykazu polskich wojskowych przekazanych z obozu nr 4 na Litwie do ZSRS. Z zasobu IPN

Wyjazdy dobrowolne

Od jesieni 1939 r. z Litwy i Łotwy do Niemiec i ZSRS przekazywano żołnierzy, którzy dobrowolnie zgłosili się na wyjazd. Władze Litwy zwolniły również internowanych pochodzących z przekazanej jej przez ZSRS części Wileńszczyzny. Od listopada 1939 r. do lutego 1940 r. do Związku Sowieckiego wyjechało z Litwy 1706, a z Łotwy 111 internowanych żołnierzy. Przekazani do ZSRS podoficerowie i szeregowcy mogli powrócić do swoich miejsc zamieszkania, natomiast oficerowie trafili do obozów NKWD w Kozielsku i Starobielsku. Do Niemiec wyjechało z Łotwy 418 żołnierzy, natomiast z Litwy – ok. 1600 internowanych żołnierzy i policjantów. Repatriowano też z Łotwy na Litwę grupę żołnierzy, którzy pochodzili z przekazanej Litwie części Wileńszczyzny.

**Fragment wykazu internowanych
na Litwie policjantów o żołnierzy
Korpusu Ochrony Pogranicza. Z
zasobu IPN**

Prikaz NKVD SSSR Nr 00806

15 czerwca 1940 r. ZSRS dokonał agresji na Litwę, zaś 17 czerwca armia sowiecka wkroczyła na Łotwę. W

wyniku agresji ZSRS okupował oba te kraje. Państwa te formalnie zachowały suwerenność do początku sierpnia 1940 r., natomiast już w czerwcu 1940 r. drogą zamachu stanu pod osłoną okupacyjnych wojsk sowieckich przejęły w nich władzę rządy prosowieckie.

Od jesieni 1939 r. Litwa i Łotwa przekazywały do Niemiec i ZSRS żołnierzy polskich, którzy dobrowolnie zgłosili się na wyjazd. Przekazani do ZSRS podoficerowie i szeregowcy mogli powrócić do miejsc zamieszkania, oficerowie trafili do obozów NKWD w Kozielsku i Starobielsku.

Po 20 czerwca 1940 r. obozy internowanych na Litwie otoczyło wojsko sowieckie i NKWD, a 6 lipca ogłoszono rozkaz nr 00806 Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRS Ł. Berii *O przeniesieniu internowanych na Litwie wojskowych i policjantów byłego państwa polskiego do obozów jenieckich NKWD ZSRS.*

Po protokolarnym przekazaniu przez płk. Jakštasa pełnomocnikowi strony sowieckiej kombrigowi Kriwence (10-12 lipca 1940 r.) 4373 internowanych Polaków, trzy transporty oficerów i policjantów skierowano pod nadzorem Wojsk Konwojowych NKWD do obozu NKWD w Kozielsku (tzw. obóz Kozielsk II), a 2021 szeregowych i podoficerów – do obozu NKWD w Juchnowie (inaczej obóz w Pawliszczew Borze).

B-58
13

INTERNUOTOJO ŽINIŲ LAPAS №011518

1. Pavardė Berija
2. Vietis Maska
3. Tėvo vardas Krupa
4. Įėjimo data 1938-08-15
5. Pasirinktas darbas darbas su spauda
6. Darbo vieta MSW-12
7. Išėjimo data 1940-08-15
8. Išėjimo priežastis pagr. katal.
9. Pastabos 11 pp
10. Nuostatai 5
11. 1938-08-15
12. 1940-08-15
13. 1940-08-15
14. 1940-08-15

Aukštasis teismas Sąj. Respubl.
1940 m. rugpjūtis

**Ankieta internovanego w
Kalwarii, przekazanego z Litwy do
ZSRS. Z zasobu IPN**

Prikaz NKVD SSSR Nr 001011

W odniesieniu do Łotwy Ławrientij Beria wydał rozkaz nr 001011 o przejęciu polskich internowanych dopiero 15 sierpnia 1940 r. Przejmowanie internowanych Polaków było tutaj utrudnione ze względu na ich rozproszenie po całym kraju – pracowali w rolnictwie i leśnictwie. Zatrzymywanie internowanych przez NKWD odbywało się pod pozorem wydawania nowych zaświadczeń i odsyłania chętnych do domów. Oficjalnie odbywało się to na podstawie rozkazów armii łotewskiej. Dla przykładu: 16 sierpnia rozkazano zwolnić z obozu w Ulbroce i przekazać do MSW 12 starszych rangą oficerów, którzy faktycznie trafili do centralnego więzienia w Rydze do dyspozycji przedstawiciela NKWD. Wyrokiem Sądu Specjalnego skazano ich za „szpiegostwo”. Ostatnich wyłapywanych na Łotwie internowanych odesłano do obozów NKWD w październiku 1940 r. Z Łotwy ogółem przekazano NKWD 841 internowanych.

Wiosną 1941 r., na podstawie rozkazu Berii z 8 kwietnia 1941 r., większość internowanych z obozów kozielskiego (1428 osób) i juchnowskiego (2495 osób) została wywieziona do obozu pracy Ponoj w obwodzie murmańskim, za kręgiem polarnym. Tych, którzy przeżyli ciężką, katorżniczą pracę, uratował dekret o „amnestii” dla obywateli polskich wydany 12 sierpnia 1941 r. przez Prezydium Rady Najwyższej ZSRS w

konsekwencji zawarcia 30 lipca 1941 r. układu Sikorski-Majski.

Wiele ciekawych historii, wiele zdjęć i dokumentów znajdziesz na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ